

Mustafa H. SAYAR*

Septimius Severus, Iulia Domna ve Perinthos

Abstract: Prof. Dr. Sencer Şahin, for whom this memoir is prepared, personally joined and supported my doctoral studies on Marmara Ereğlisi in the province of Tekirdağ. Sencer Şahin has contributed greatly to my studies both on Marmara Ereğlisi and later, not only scholarly but also as a mentor and friend; I hereby commemorate him graciously and would like to dedicate this article to his dear memory as a souvenir of our visits to Marmara Ereğlisi and many historic-geographic trips to various regions of Anatolia together through the years.

Albert Dumont visited Perinthos-Herakleia on the north coast of the Propontis in 1868 and noted a marble statue base embedded in the wall of the so-called cathedral at the western end of the acropolis; he published the inscription on it in 1876. The same inscription was formerly noted by Philipp Le Bas and W. H. Waddington about the middle of the nineteenth century. After Dumont, Austrian ancient historian Ernst Kalinka studied the same inscription in situ in 1895 and published it in 1896. The cathedral was destroyed in 1913 and the statue base buried in the debris has never been seen again. The abovementioned inscription states that the city and public assemblies of Perinthos honoured the Roman Emperor Lucius Septimius Severus between 198-211: “*To good fortune! City and public assemblies of Perinthians, who have the neokoros title, (honour) Imperator Caesar Lucius Septimius Severus Pius Pertinax Augustus Arabicus, Adiabenicus, Parthicus Maximus.*”

Septimius Severus, the governor of Pannonia Superior, was proclaimed the emperor at the provincial capital Carnuntum on the Danube on the 9th of April 193 AD. After the civil war that lasted to the end of spring 194 AD and triumphs won Septimius Severus received the titles of Arabicus and Adiabenicus in 195 AD and the title of Parthicus maximus in 198 AD. Perinthos received the title of neokoros mentioned in the ninth line of the inscription for the first time in 196 when Septimius Severus visited Perinthos for the second time after his victory over Pescennius Niger at Issos. The abovementioned inscription was engraved, taking into account the evidence at hand, after 198, perhaps on his way from Syria to Rome in 202.

Septimius Severus, originally from Leptis Magna in north Africa, had to set off on military campaigns quite frequently due to problems along the northern and eastern borders of the empire and he was accompanied by his wife Julia Domna of Syrian origin. An inscription fragment honouring Julia Domna was seen on a marble piece embedded in the wall of a house in the city centre of Marmara Ereğlisi. This fragment records an honouring some time between 193 and 217 when she came to Perinthos, perhaps accompanying her husband.

A newly founded four-line honorary inscription on a block in Marmara Ereğlisi records once again that Julia Domna was honoured at Perinthos: “*City and public assemblies of the Perinthians (honour) Julia Domna Augusta.*”

Absence of any other detail in the inscription paves the way for a dating sometime between June 193 and April 217 AD just like the previous inscription. Julia Domna received the title of Augusta in June 193, which is mentioned in the second line; however, she received the title *mater castrorum* on April 14, 195 and the absence of this title at first sight suggests that it was damaged during the reusing of the block in the wall. This hypothesis, however, has to remain a mystery as the presence of no other lines is attested in the chiselled surface. All these inscriptions reveal the fact that Perinthians did reciprocate the special interest and privileges bestowed by Septimius Severus on Perinthos.

Keywords: Perinthos-Herakleia; Septimius Severus; Julia Domna; privileges; honorary decrees.

* Prof. Dr. Mustafa H. Sayar, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi Ana Bilim Dalı, Vezneciler/Beyazıt, 34459 İstanbul (mhsayar@gmail.com; mhsayar@istanbul.edu.tr.).

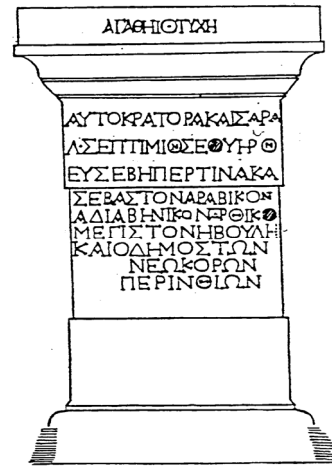
Anısına bu kitabın hazırlanmış olduğu değerli meslektaşım ve Prof. Dr. Sencer Şahin, doktora tezi olarak çalışmaya başladığım Tekirdağ ili, Marmara Ereğlisi araştırmalarımın bizzat destek vermiş ve araştırmalarımı sürekli teşvik ederek yardımlarını esirgememiştir. Marmara Ereğlisi araştırmalarımın ve daha sonraki mesleki çalışmalarımın hem bir bilim adamı olarak ve hem de bir meslektaş olarak önemli katkısı olan Sencer Şahin'i saygı, minnet ve rahmetle anıyor ve otuz yıl önce birlikte yaptığımız Marmara Ereğlisi ziyaretlerinin ve birlikte Anadolu'nun çeşitli bölgelerine yaptığımız tarihi-coğrafya gezilerinin bir hatırası olarak bu makaleyi aziz anısına saygı ve hürmetle ithaf ediyorum.

Marmara denizinin (= Propontis) kuzey sahilinde bulunan Marmara Ereğlisi'ne (bk. harita) 1868 yılında gelen Fransız Eskiçağ tarihçisi Albert Dumont o zamanki adı Herakleia olan şehri gezerken, akropol tepesinin batı ucunda ayakta olan ve katedral olarak tanımlanan sakral yapının duvarına inşa edilmiş durumda gördüğü mermerden bir heykel kaidesi üzerindeki yazıtı 1876 yılında yayınladı.¹ Aynı yazıt daha önce 19. yy.ın ortalarında Philipp Le Bas ve W. H. Waddington tarafından da görülmüştür.² Dumont'tan sonra 1895 yılında Avusturyalı eskiçağ tarihçisi Ernst Kalinka aynı yazıtı aynı yerde yeniden inceleyerek 1896 yılında yayınladı.³ 1913 yılında tahrip edilen katedralin yıkıntıları altında kalan kaide bugüne değin bir daha görülmemiştir. Kaidenin üzerindeki yazıt M.S. 198–211 yılları arasındaki dönemde Perinthos şehir ve halk meclisi tarafından Roma imparatoru Lucius Septimius Severus'un onurlandırıldığını göstermektedir. Onurlandırmaya neden olan olay yazıt metninin içeriğinde belirtilmemiştir.

1876 yılında yayınladı.¹ Aynı yazıt daha önce 19. yy.ın ortalarında Philipp Le Bas ve W. H. Waddington tarafından da görülmüştür.² Dumont'tan sonra 1895 yılında Avusturyalı eskiçağ tarihçisi Ernst Kalinka aynı yazıtı aynı yerde yeniden inceleyerek 1896 yılında yayınladı.³ 1913 yılında tahrip edilen katedralin yıkıntıları altında kalan kaide bugüne değin bir daha görülmemiştir. Kaidenin üzerindeki yazıt M.S. 198–211 yılları arasındaki dönemde Perinthos şehir ve halk meclisi tarafından Roma imparatoru Lucius Septimius Severus'un onurlandırıldığını göstermektedir. Onurlandırmaya neden olan olay yazıt metninin içeriğinde belirtilmemiştir.

	Ἀγαθῆι Τύχη
2	Αὐτοκράτορα Καίσαρα Λ(ούκιον) Σεπτίμιον Σευήρον
4	Εὐσεβῆι Περτινακα Σεβαστὸν Ἀραβικὸν
6	Ἀδιαβηνικὸν Παρθικὸν μέγιστον ἢ βουλή
8	καὶ ὁ δῆμος τῶν νεωκόρων
10	Περινθίων.

Uğurlu olsun! Imperator Caesar Lucius Septimius Severus Pius Pertinax Augustus Arabicus, Adiabenicus, Parthicus Maximus'u imparator tapınağı bakımını yapma hakkına sahip Perinthos'luların şehir ve halk meclisleri (onurlandırır).

¹ Bu yayın hakkında bkz. Dumont 1876, 43 Nr. 74 c; Dumont – Homolle 1892, 388 nr. 74 c.

² Le Bas – Waddington 1847 no. 1463; ayrıca bkz. CIG 2, 2022.

³ Kalinka 1898, 3 -14; ayrıca bkz. (IGR I 786); Kalinka 1926, 169 f. nr. 117 Abb. 21; bu yazıt hakkında bkz. Sayar 1998 s. 195 nr. 10.

M.S. 193 yılının 9 Nisan günü Tuna nehri kıyısında bulunan Pannonia Superior eyaletinin başkenti Carnuntum'da eyalet valisi Septimius Severus lejyon askerleri tarafından imparator ilan edildi.⁴ Septimius Severus 194 yılı ilkbaharı sonlarına kadar süren bir iç savaş ve kazanılan zaferler sonrası *Arabicus* ve *Adiabenicus* unvanlarını 195 yılında, *Parthicus maximus* unvanını 198 yılında almıştır.⁵ Perinthos yukarıdaki yazıtın 9. Satırında geçen *neokoros* ünvanını (= imparatorluk tapınağı bulundurma hakkını) ilk kez 196 yılında, Septimius Severus'un İssos'ta Pescennius Niger'i yenmesinden sonra ikinci kez Perinthos'a geldiğinde almıştır.⁶

Yukarıdaki yazıt, bu veriler dikkate alındığında, belki de Septimius Severus'un M. S. 202 yılında Suriye'den gelip Roma'ya gidişi sırasında Perinthos'a gelmesi nedeniyle diktirilen bir heykel kaidesi üzerine yazdırılmıştır.⁷

Kuzey Afrika'nın Leptis Magna şehrinden gelen bir imparator olan Septimius Severus'un imparatorluğun doğu ve kuzey sınırlarındaki sorunlar nedeniyle sıklıkla çıkmak zorunda kaldığı askeri seferleri sırasında kendisine Suriye'li eşi Iulia Domna da eşlik etmekteydi.⁸ Perinthos'ta Iulia Domna'nın onurlandırıldığını belgeleyen mermerden bir yazıt parçası Marmara Ereğlisi ilçe merkezinde çöken bir evin yıkıntıları arasında bir duvara inşa edilmiş durumda görüldü.⁹ Bu yazıt parçası belki de Iulia Domna'nın eşi imparator Septimius Severus'a eşlik ettiği sırada Perinthos'a gelişlerinden birinde M.S. 193 ile 217 arasındaki bir dönemde yapılan bir onurlandırmayı belgelemektedir.

Ἰουλίᾱς Σεβ[αστῆς
2 λα]μπρότατ[----
- κ]αὶ κτίστο[υ ? ----
4 νε]ωκόρος τ[ου ----
γενό]μενος [-----
6 πρ]ῶτος Α[-----

Satır 1 de görülen *genitivus* büyük ihtimalle Iulia (Domna) Augusta¹⁰ olarak anlaşılmalıdır. Bu ifade büyük ihtimalle yazıtın kırılarak kaybolmuş ilk satırlarında yazılı olması gereken ὑπὲρ ὑγιείας = *pro salute* ya da benzeri bir ifadeyle ilişkili olmalıdır.

Yazıtta geçen λαμπρότατος (= en parlak, görkemli), νεωκόρος (= İmparator tapınağı bulundurma hakkına sahip) ve πρώτος (= birinci) ifadeleri onurlandırmayı yapan Perinthos halk meclisinin ve dolayısıyla şehrin unvanları olmalıdır.

Marmara Ereğlisi ilçe merkezinde yazıtlı bir blok üzerinde dört satır Eskiçağ Grekçesiyle yazılmış bir diğer metin de Iulia Domna'nın Perinthos'ta onurlandırıldığını bir kez daha belgelemektedir. Bu blok silmeleri traşlanarak geç antik devirde inşa edilmiş olan surun inşasında kullanılmış beyaz mermerden

⁴ Birley 1988; Septimius Severus hakkında ayrıca bkz. Pferdehirt – Scholz 2013, 33–37; Septimius Severus'un tahta geçişi sırasında meydana gelen karışıklık ve iç savaş hakkında ayrıca bkz. Schöpe 2014, 94 – 108.

⁵ Septimius Severus'un bu unvanları alması hakkında, bkz., PIR III S 346; „*Arabicus Adiabenicus*“ hakkında bkz. Kneissl 1969, 126 ff.; „*Parthicus maximus*“ hakkında bkz. Kneissl 1969, 142 ff.; Kienast 2004³, 158.

⁶ Perinthos'un ikinci kez *neokoros* unvanını alması ve Septimius Severus'un Perinthos'a ikinci kez gelişi hakkında bkz. Pick 1904, 31; von Domaszewski 1918, 13 ve 94 dn. 1; Hasebroek 1921, 87; Schönert-Geiss 1962, 78; Schönert-Geiss 1965b, 314; Schönert-Geiss 1965a, 41 vd., 172 f. nr. 461, 463 f.; Adams 1976, 121; Halfmann 1986, 217 ve 219; Ziegler 1993, 99; Lehnen 1997, 42.

⁷ Halfmann 1986, 218 ve 221.

⁸ Iulia Domna'nın felsefeye olan merakı ve yerel dinlerin rahipleriyle yakınlığı ile Suriye'nin yerel halk tarafından büyük saygı gösterilen önderleriyle olan bağlantıları ve bu ilişkilerin imparatorluk yönetimine etkileri hakkında bkz. Kettenhofen 1979, 1 vdd., 76 vdd.; Levick 2007, 42; Magnani 2008, 37; Handy 2009, 42; Schöpe 2014, 180–182; Iulia Domna'nın eşi Septimius Severus ve oğlu Caracalla'ya eşlik etmesi hakkında bkz. Schöpe 2014, 263–264.

⁹ Bu yazıt hakkında bkz. Sayar 1998, s. 196 no. 11; lev. XIII, res. 44.

¹⁰ Iulia Domna'ya *Augusta* unvanı verilmesi hakkında bkz. PIR² I 663; Kienast 2004³, 167 vd.

bir heykel kaidesidir. (Resim 1) Ölçüleri: Yükseklik: 36 cm; Genişlik 49 cm; Kalınlık: - ; Harf yük: 4,5–5 cm.

Mermer kaide üzerindeki yazıt metni şöyledir:

Ἰουλίαν Δόμναν
2 Σεβαστήν
ἠ] βουλὴ καὶ ὁ δῆ-
4 μος Περινηθίων

*Perinthos'luların şehir ve halk meclisi Iulia Domna Augusta'ya
(onurlandırır).*

Yazıtta başka herhangi bir ayrıntı verilmemesi nedeniyle bu yazıt da önceki yazıt gibi M.S. 193 yılı Haziran ayı ile 217 yılı Nisan ayı arasındaki döneme tarihlenebilmektedir. Yazıtın ikinci satırında Iulia Domna'nın 193 yılı Haziran ayında aldığı *Augusta* unvanının görülmesi; buna karşın 14 Nisan 195 yılında aldığı *mater castrorum* = ordugahın annesi¹¹ unvanının görülmemesi ilk bakışta bu unvanın kaide-nin yapı taşı olarak kullanılması sırasında tahribata uğrayan kesiminde yazılı olduğu ihtimalini de akla getirmektedir. Yazıtın başka satırlarının olup olmadığı saptanamadığından bu ihtimal sadece bir varsayım olarak kalmaktadır.

Tüm bu yazıtlar Severus Hanedanı kurucusu Septimius Severus'un Perinthos'a verdiği özel önemin ve bahsettiği ayrıcalıkların Perinthos halkı tarafından karşılıksız bırakılmadığını göstermektedir.

Bilindiği gibi M.S. 193 ve 194 yıllarında Perinthos, Septimius Severus ile Pescennius Niger arasındaki Roma imparatorluğuna tek başına hakim olmayı hedefleyen iç savaş sırasında stratejik konumu nedeniyle çok önemli bir rol oynamıştı. İç savaşın başladığı 193 yılında savaşın tarafları, konumlarını güçlendirmek için çeşitli önlemler almaya başladılar. Pescennius Niger kendisine sadık birlikleri Anadolu'da savaş düzenine soktukten sonra İstanbul boğazı deniz trafiğini ve Avrupa Anadolu kara yolları geçişini denetleyen stratejik öneme sahip Byzantion şehir devletini egemenliği altına almayı başardı.¹² Daha sonra Ren ve Tuna nehirleri kenarlarında bulunan lejyon karargahlarından Dicle ve Fırat boylarına asker sevkiyatı için kullanılan en önemli yollar olan *via Egnatia* ve *via militaris* ulaşım hatlarının kavşağında bulunan, Anadolu ve Trakya arasındaki geçişte köprübaşı konumundaki Perinthos'u ele geçirmeye çalıştı. Septimius Severus ise bunu önlemek için L. Fabius Cilo komutasındaki bir öncü birliği, Anadolu'ya birliklerini geçirmek amacıyla bir köprübaşı oluşturması için Perinthos'a gönderdi.¹³ Septimius Severus beraberindeki askeri güçle Perinthos'a varmadan önce Pescennius Niger'in birlikleri Cilo komutasında Perinthos'a ulaşan *vexillatio*¹⁴ birliğindeki askerlere saldırarak ağır kayıp verdirdiler.¹⁵

¹¹ Iulia Domna'nın *mater castrorum* unvanını alması hakkında bkz. Kienast 2004³, 167; Levick 2007, 53 – 54.

¹² Rubin 1980, 96.

¹³ L. Fabius Cilo'nun Perinthos'a gelişi hakkında bkz. Schönert-Geiss 1965a, 42; Rubin 1980, 60–62.; Spielvogel 2006, 81; Handy 2009, 115; L. Fabius Cilo'nun *cursus honorum*'unu belgeleyen ve M.S. 204 yılına tarihlenen iki yazıtta Cilo'nun bir *vexillatio*'nun komutanı olarak Perinthos'a gönderildiği öğrenilmektedir. Cilo'nun *cursus honorum*'u hakkında bkz., PIR² F 27; Saxer 1967, 44 vd.; ayrıca Roma'da bulunan bir yazıtta Perinthos'a bir *vexillatio* gönderildiğinden bahsedilmektedir; CIL VI 1408, satır 11 vd.: *praepositus vexillation(ibus), Perinthe pergentib(us)*; ayrıca Galatia'da Colonia Caesarea Antiocheia'da bulunan bir diğer yazıt Perinthos'a gönderilen *vexillatio*'dan bahsetmektedir; *in expeditione Orientali / praeposito vexillatio/nib[us] Illyricianis Perinthe / tendentibus* bkz. Ramsay 1924, 185; AE 1926 79; Saxer 1967, 44, 79; L. Fabius Cilo'nun kariyeri hakkında bkz. Okoń 2012, 24–28, 34–36 ve 92–93; Septimius Severus'un L. Fabius Cilo'nun askeri yeteneklerine olan güveni hakkında bkz. Schöpe 2014, 175 ve 309.

¹⁴ *Vexillatio* Roma ordusunun en eski birlik armalarından birini tanımlamak için kullanılan *vexillum* sözcüğünden türetilmiştir. Augustus döneminde oluşturulan ordu birlikleri içinden seçilen bir kısım asker sorun olan bölgelere müdahale edip o bölgedeki sorunu giderdikten sonra kendi birliklerine geri dönerlerdi. Bu sistem hareketsiz olarak kendi karargahlarında konuşlanmış lejyon birliklerinin hızlı hareket edememesi nedeniyle bir bölgede oluşan tehlikeyi hızlı mü-

Ancak Perinthos'u ele geçiremeyen Pescennius Niger Byzantion'a geri çekildi.¹⁶ 193/194 kışını Perinthos'ta geçiren¹⁷ Septimius Severus ise Niger'i *hostis* (= düşman) ilan ettirdi.¹⁸ Perinthos'ta kaldığı sırada Septimius Severus bir tahmine göre 194 yılının 7 Mart günü küçük oğlu Geta'nın 5. yaş gününü¹⁹ diğer bir tahmine göre de 4 Nisan günü büyük oğlu, yaklaşık iki yıl sonra Marcus Aurelius Antoninus (= Caracalla) adıyla Caesar olan Septimius Bassianus'un 8. yaş gününü kutlamıştır.²⁰ Severus'un Perinthos'ta kaldığı sırada generalleri Propontis'in (= Marmara denizi) güney sahilindeki Niger'e bağlı birlikleri Kyzikos civarında ve Kios ile Nikaia arasındaki bölgede yenilgiye uğrattılar.²¹ Pescennius Niger'in kesin olarak yenilgiye uğratılması 194 yılı Mayıs ayında Issos (= Dört Yol/Erzin-İskenderun) ovasında mümkün oldu.²² Septimius Severus ancak bu kesin zaferden sonra Antiocheia'ya geldi. Pescennius Niger'in 194 yılı Nisan ayında idam ettirilmesinden sonra doğu eyaletlerini denetimi altına alıp kendisine itaat edenleri ödüllendirip, kendisine karşı Niger'in tarafında olan şehirleri cezalandırdı.²³ Bu şehirlerin başında cezalandırılan Antiocheia (= Antakya) ve ödüllendirilen Laodiceia (= Lazkiye) geliyordu.²⁴ Fakat bu arada Byzantion halen şehri kuşatan Severus'un askerlerine direnmekteydi. M.S. 195 yılının sonlarında Byzantion teslim olunca şehir devleti statüsü geri alınarak Perinthos'a bağlı bir köye dönüş-

dahaleyle ortadan kaldırmak için küçük ve hareketli birlikler oluşturabilmek için oluşturulmuştu; *vexillatio* hakkında bkz. Stäcker 2003, 179–186.

¹⁵ Bu olay hakkında bkz. SHA Sept. Sev. 8,11: Nigri liberos ad se adductos in eo habuit honore, quo suos. miserat sane legionem, quae Gr<a>eciam Thraciamque praeciperet, ne eas Pescennius occuparet, sed iam Byzantium Niger tenebat. Perinthum etiam Niger volens occupare plurimos de exercitu interfecit atque ideo hostis cum Aemiliano est appellatus; «Niger'in çocukları yanına getirildiğinde onlara kendi çocukları gibi davrandı. Ayrıca Grek ve Trak ülkelerini denetim altına almak için bir lejyon göndererek Pescennius'un niyetlerini gerçekleştirmeden önlemeyi ön gördü. Niger bu sırada Byzantion'u elinde tutmaktaydı. Perinthos'u ele geçirmeye çalışan Niger orada çok sayıda askeri öldürünce Aemilianus ile birlikte düşman ilan edildi»; aynı konu hakkında bkz. Cass. Dio 74 (75),6,3 (= Xiphilinos, Epitome p. 297, 5); συνερρωγότες δὲ τοῦ πολέμου ἤλθε τε ἐς τὸ Βυζάντιον, καὶ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν Πέρινον ἐπεστράτευσε. γενομένων δὲ αὐτῶ σημείων οὐκ ἀγαθῶν ἐταράχθη: ἀετός τε γὰρ ἐπ' ἄγαλμα στρατιωτικῶν ἰχθήσας ἐπὶ τοσοῦτον ἐπέμεινε, καίπερ ἀποσοβοῦμενος, ὥστε καὶ ἄλῶναι, καὶ μέλισσαι κηρία περὶ τὰ σημεία τὰ στρατιωτικά, τὰς τε εἰκόνας αὐτοῦ μάλιστα, περιέπλασσαν. διὰ ταῦτα οὖν ἀπῆρην ἐς τὸ Βυζάντιον. «Savaş başladığında Niger Byzantion'u işgal etti ve oradan Perinthos'a doğru ilerledi. Ancak bir lejyon sancağı üzerine konan kartalın yakalanıncaya kadar tüm ürkütme çabalarına rağmen uçup kaçmaması ya da lejyon adlarının yazılı olduğu asalar üzerine arıların yuva yapmaları gibi olumsuz işaretler onu rahatsız edince Byzantion'a geri çekildi». Ayrıca krş. Rubin 1980, 99–101; Birley 1988, 108.

¹⁶ Bkz. Birley 1988, 109.

¹⁷ Septimius Severus'un Perinthos'ta kışı geçirmesi hakkında bkz., Halfmann 1986, 219.

¹⁸ Rubin 1980, 160.

¹⁹ 7 Mart 189'da Mediolanum'da doğan Geta'nın 5. yaş gününün Perinthos'ta kutlanmış olduğu tahmini hakkında bkz. Lippold 1991, 681.

²⁰ 4 Nisan 186'da Lugdunum'da doğan Caracalla'nın 8. yaş gününü Perinthos'ta kutladığı tahmini hakkında bkz., von Domaszewski 1918, 93; Septimius Severus'un Perinthos'a yaptığı ilk ziyaret hakkında bkz., Hasebroek 1921, 62; Schönert-Geiss 1965b, 314; Schönert-Geiss 1965a, 42; Reddé 1986, 255; Halfmann 1986, 216 ve 219. Septimius Severus Perinthos'ta Caracalla'nın yaş gününü kutlamaktaydı. Bu tahmin Jordanes'in *Getica* adlı eserindeki bir ifadeye dayanılarak öne sürülmektedir. Bkz. Jordanes, *Getica* 84: *Severo imp. regnante et natalis die filii celebrante*; Caracalla'nın doğum tarihi, doğum yeri ve çocukluğu hakkında bkz. Kemkes 2013, 11–14; Septimius Severus ve Iulia Domna'dan başka büyük oğulları Caracalla olarak da bilinen Marcus Aurelius Antoninus, Perinthos'un doğusunda Selymbria'nın (= Silivri) kuzeyinde Fener köyü yakınlarında bulunmuş ve M.S. 212 ile 217 yılları arasında tarihlenen bir yazıtlı kaide ile onurlandırılmaktadır; bu yazıt hakkında bkz. Sayar 1998, s. 421 vd. no. 307.

²¹ Bkz. Birley 1988, 110; Rubin 1980, 62–66; Spielvogel 2006, 82.

²² Rubin 1980, 66–68.

²³ Bazı şehirlerin Septimius Severus'a elçi heyetleri göndererek Pescennius Niger tarafında savaşıırken esir düşen hemşehrilerini kurtarmak istedikleri Syedra'da bulunmuş olan Septimius Severus'un Syedra şehrine yazdığı cevap niteliğindeki bir mektup metninden anlaşılmaktadır. Bu rescripta hakkında bkz. Sayar 2014, 333–342.

²⁴ Sünskes-Thompson 1990, 145.

türüldü.²⁵ Byzantion halkı ağır vergiler ödemeye mahkum edildi. Şehrin surları, *stadion*'u, tiyatrosu ve hamamları tahrip edildi.²⁶ Tıpkı Antiocheia ve Laodiceia ve başka örneklerde olduğu gibi Byzantion cezalandırılırken iç savaşın başından beri kendi tarafını tutan Perinthos'a Septimius Severus'un 196 yılında ilk kez imparator kültü tapınağı bulundurma hakkını (= *neokoros*) verdiği ve çeşitli oyunlar düzenleme ayrıcalığını (= *agon*) tanıdığı anlaşılmaktadır.²⁷ Severus tarafından bağışlanan *agonlar* Aktia, Pythia, Severeia ve Philadelphia, yazıtlar ve sikkeler sayesinde belgelenmektedir.²⁸

Kaynakça

- Adams 1976 J. P. Adams, Logistics of the Roman Imperial Army. Major Campaigns of the Eastern Front in the First Three Centuries A. D., Yale University 1976 (Ph. Diss.).
- Birley 1988 A. Birley, The African Emperor, Septimius Severus, London 1988².
- Dumont 1876 A. Dumont, Inscriptions et Monuments Figurés de la Thrace, Paris 1876.
- Dumont – Homolle 1892 A. Dumont – Th. Homolle, Mélanges d'Archéologie et d'Epigraphie, Paris 1892.
- Halfmann 1986 H. Halfmann, Itinera principum, Geschichte und Typologie der Kaiserreisen im römischen Reich, Stuttgart 1986.
- Handy 2009 M. Handy, Die Severer und das Heer, Berlin 2009.
- Hasebroek 1921 J. Hasebroek, Untersuchungen zur Geschichte des Kaisers Septimius Severus, Heidelberg 1921
- Kalinka 1898a E. Kalinka, Antiken zu Perinth, ÖjhBeibl. 1, 1898, 105–122.
- Kalinka 1898b E. Kalinka, Die Kathedrale von Herakleia, ÖjhBeibl. 1, 1898, 3–15 .
- Kalinka 1926 E. Kalinka, Altes und Neues aus Thrakien, ÖjhBeibl. 23, 1926, 117–208.
- Kemkes 2013 M. Kemkes, Caracalla – Kaiser, Tyrann, Feldherr; şurada: Caracalla – Kaiser, Tyrann, Feldherr, Mainz 2013, 7–32.
- Kettenhofen 1979 E. Kettenhofen, Die syrischen Augustae in der historischen Überlieferung, Bonn 1979.
- Kienast 2004 D. Kienast, Römische Kaisertabelle. Darmstadt 2004³.
- Kneissl 1969 P. Kneissl, Die Siegestitulatur der römischen Kaiser. Untersuchungen zu den Siegerbeinamen des ersten und zweiten Jahrhunderts, Göttingen 1969.
- Le Bas – Waddington 1847 Ph. Le Bas – W. H. Waddington, Inscriptions grecques et latines recueillies en Grèce et en Asie Mineure, Deuxième Partie, Section VII, Macédoine et Thrace, Paris 1847.
- Lehnen 1997 J. Lehnen, Adventus Principis. Untersuchungen zu Sinngehalt und Zeremoniell der Kaiserankunft in den Städten des Imperium Romanum, Frankfurt etc. 1997.
- Levick 2007 B. Levick, Julia Domna, Syrian Empress. London 2007.
- Lichtenberger 2011 A. Lichtenberger, Severus Pius Augustus: Studien zur sakralen Repräsentation und Rezeption der Herrschaft des Septimius Severus und seiner Familie (193–211 n. chr.), Leiden - Boston 2011.

²⁵ Bkz. Spielvogel 2006, 85.

²⁶ Bkz. Cassius Dio, 74 (75), 14, 2–3 (= Xiphilinos, Epitome p. 302, 30); Herodianos, Ab excessu divi Marci III 6, 9 (Severus); Suda, s. v. Περὶνθος (p 1207) ve Suda, s. v. Σεβήροϋς (s 181); Zon. XII 8; Birley 1988, 119; Sünskes-Thompson 1990, 143.

²⁷ Perinthos'a verilen ilk *neokoros* unvanının epigrafik belgeleri hakkında bkz. Sayar 1998 nos. 10, 11, 40, 56 ve 307; E. Oberhummer, s. v. Perinthos, RE XIX 1, 1937, 809; Schönert-Geiss 1965a, 11 ve ilk *neokoros* unvanının Perinthos sikkelerindeki iz düşümü hakkında bkz. Schönert-Geiss 1965a, 19 vd. ve 44 vd.; Spielvogel 2006, 94; Lichtenberger 2011, 233 ve 324.

²⁸ Oyunlara ilişkin yazıtlar için bkz., Sayar 1998 nos. 30 ve 31; oyunlara ilişkin sikkeler hakkında bkz. Schönert-Geiss 1965a, 46 ff.; Lichtenberger 2011, 328.

- Lippold 1991 A. Lippold, Kommentar zur Vita Maximini Duo der Historia Augusta, Bonn 1991 (Antiquitas. Reihe 4: Beiträge zur Historia-Augusta-Forschung. Serie 3, Kommentare: Band 1).
- Magnani 2008 A. Magnani, Giulia Domna. Imperatrice filosofa, Donne d'Oriente e d'Occidente 21, Mailand 2008.
- Okoń 2012 D. Okoń, Septimius Severus et Senatores: Septimius Severus' Personal Policy Towards Senators in the Light of Prosopographic Research (193–211 A. D.), Szczecin 2012.
- Pick 1904 B. Pick, Die tempeltragenden Gottheiten und die Darstellung der Neokorie auf den Münzen, ÖJh 7, 1904, 1–41.
- Pferdehirt – Scholz 2013 B. Pferdehirt – M. Scholz. Die Epoche der Severischen Kaiser, şurada: Caracalla – Kaiser, Tyrann, Feldherr, Mainz 2013, 33 – 52.
- Ramsay 1924 W. M. Ramsay, Studies in the Roman Province Galatia IV, Some Inscriptions of Colonia Caesarea Antiochea, JRS 14, 1924, 172–205.
- Reddé 1986 M. Reddé, Mare nostrum. Les infrastructures, le dispositif et l'histoire de la marine militaire sous l'empire romain, Paris 1986.
- Rubin 1980 Z. Rubin, Civil-War Propaganda and Historiography, Brüssel 1980.
- Saxer 1967 R. Saxer, Untersuchungen zu den vexillationen des römischen Kaiserheeres von Augustus bis Diokletian, Graz 1967 (Epigraphische Studien I).
- Sayar 1998 M. H. Sayar, Perinthos-Herakleia (Marmara Ereğlisi) und Umgebung. Viyana 1998.
- Sayar 2014 M. H. Sayar, Brief des Septimius Severus an die Stadt Syedra (194 n. Chr.), şurada: Der Beitrag Kleinasien zur Kultur- und Geistesgeschichte der Griechische – Römischen Antike. Akten des Internationalen Kolloquiums. Viyana 3 – 5 November 2010. Österreichische Akademie der Wissenschaften. Denkschriften 469, Viyana 2014, 333–342.
- Schönert-Geiss 1962 E. Schönert-Geiss, Zur Geschichte der Stadt Perinthos, Das Altertum 8, 1962, 73–80.
- Schönert-Geiss 1965a E. Schönert-Geiss, Die Münzprägung von Perinthos, Berlin 1965.
- Schönert-Geiss 1965b E. Schönert-Geiss, Der Hafen von Perinthos in der römischen Kaiserzeit, şurada: Congresso internazionale di numismatica, Roma 11–16. 9. 1961, Vol. II Atti, Roma 1965, 313–317.
- Schöpe 2014 B. Schöpe, Der römische >Kaiserhof in severischer Zeit (193 – 215 n. Chr.), Stuttgart 2014.
- Spielvogel 2006 J. Spielvogel, Septimius Severus, Darmstadt 2006.
- Stäcker 2003 J. Stäcker, Princeps und Miles. Studien zum Bindungs- und Nahverhältnis von Kaiser und Soldat im 1. und 2. Jahrhundert n. Chr., Hildesheim-Zürich-New York 2003 (Spudasmata 91).
- Sünskes-Thompson 1990 J. Sünskes-Thompson, Aufstände und Protestaktionen im Imperium Romanum. Die severischen Kaiser im Spannungsfeld innenpolitischer Konflikte, Bonn 1990.
- von Domaszewski 1918 A. von Domaszewski, Die Personennamen bei den Scriptorum Historiae Augustae, Heidelberg 1918.
- Ziegler 1993 R. Ziegler, Kaiser, Heer und städtisches Geld: Untersuchungen zur Münzprägung von Anazarbos und anderer ostkilikischer Städte, Wien 1993 (ETAM 16).